

Redigeret af Anders Mørkbak Bruun

ERHVERVSJURA

Fælles forståelse for straf

EU-STRAF I Danmark har man en vis fælles forståelse for, hvornår det er nødvendigt for myndighederne at straffe en borger eller en virksomhed, men findes den forståelse også på tværs af de forskellige kulturer i EU? 14 europæiske forskere har udarbejdet fælles EU-principper for, hvornår myndigheder kan straffe.

LARS BO LANGSTED
Professor, Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

STRAF – gerne strengere straf – synes i høj grad at være lovgivers svar på alle mulige uhensigtsmæssigheder, ubehageligheder og krænkelser. Det er en tendens, der ikke blot findes her i landet, men i hele den vestlige verden, og der er da heller ingen tvivl om, at muligheden for at kunne straffe må betragtes som en samfundsmæssig nødvendighed.

Nogle handlinger kan kun sanktioneres med straf, og vi håber så, at det også virker forebyggende. Nogle handlinger er så indgribende og skadelige, at samfundet er nødt til at straffe på offerets vegne.

RISIKOEN opstår først, når vi mere eller mindre bevidstløst peger på straf som løsningen på ethvert problem. I Danmark har vi mulighed for at diskutere med vore politikere, og selvom vi alle synes, at lige præcis vores synspunkt aldrig rigtig bliver hørt – endsi-ge fulgt – så betyder politikernes nærhed, deres deltagelse i samfundsdebatten og deres almindelige fornemmelse som samfundsborgere, at der alt andet lige er en vis konsensus, også omkring straf.

Der er en vis fælles forståelse for, at man helst kun skal bruge straf, når det er nødvendigt, at straffebestemmelser skal være så klare som muligt, at straf kræver skyld, og at straf-niveauerne skal "passe" nogenlunde sammen. Vi kan være uenige om, hvornår det er "nødvendigt", og hvornår en forbry-

delse er beskrevet "klart nok", for slet ikke at tale om hvornår straf-niveauerne "passer", men fundamentalt er der ikke de store divergenser.

Hæver vi imidlertid udsynet til EU og betænker, at Lisabon-traktaten rummer mulighed for på "overstatligt niveau" at indføre straffebestemmelser på baggrund af flertalsbeslutninger, øges behovet for at overveje, om alle 28 lande hver især – og Kommissionen, Rådet og Parlamentet som "lovgivere" i EU – mon er besjælet af samme fælles, kulturelt betingede fundamentale forståelse af, hvornår og hvordan straf kan anvendes.

EN GRUPPE på 14 europæiske forskere indenfor EU-strafferet fra 10 forskellige lande har dannet "European Criminal Policy Initiative" netop med henblik på at undersøge, vurdere og anbefale et fælles strafferetligt og straffeprocessuelt ståsted i EU. Selvom det ene af Danmarks forbehold vedrører netop det retlige samarbejde på overstatligt niveau, hvor regler om strafferet og straffeproses efter Lisabon-traktaten befinder sig, er det glædeligt, at der også er dansk deltagelse i gruppen. Lektor

Thomas Elholm fra Syddansk Universitet har således ikke blot bidraget til det "manifest", gruppen netop har offentliggjort, han har også i det seneste nummer af Advokaten beskrevet initiativet og manifestet.

MANIFESTET, som kan findes på gruppens hjemmeside: www.crimpol.eu, indledes på bedste EU-vis med en præambel, hvor gruppen redegør for baggrunden for manifestet, herunder at strafferetten og straffeprocessen i stadigt stigende grad er kommet i fokus for EU-lovgivningen. Gruppen er således af den – velbegrundede – opfattelse, at der i EU er behov for et sæt fundamentale principper, som enhver retsakt, der indeholder straffebestemmelser, bør kunne vurderes på.

Principperne er bl.a. følgende:

■ Man må kun bruge straf, når det tjener fundamentale interesser, og når den adfærd, der ønskes strafbelagt, kan forårsage væsentlig skade på samfund eller individer. Straf skal med andre ord have et legitimt formål.

■ Anvendelse af straf må kun ske, når der ikke er andre muligheder til at forhindre adfærd.

■ Man må kun straffe, når der foreligger individuel skyld. Straf på objektivt grundlag og straf baseret på "fælles skyld" må således ikke finde sted. Gruppen nævner her, at muligheden for straf af selskaber (juridiske personer), ikke er en undtagelse til denne regel.

■ Straffebestemmelser skal være så klare, at borgerne har mulighed for at undgå at overtræde reglerne.

■ Straffebestemmelser må ikke have tilbagevirkende kraft.

NÅR EU-REGLER vil anvende straf, skal det ske med respekt for det såkaldte subsidiaritetsprincip. Det er det princip, der indebærer, at man kun skal regulere på EU-niveau, når reguleringen ikke kan ske mere effektivt på det nationale plan, og kun når det ud fra reguleringens formål og natur bedst kan ske på EU-niveau.

Straf skal betragtes som et sammenhængende system. Det betyder først og fremmest, at de enkelte straffebestemmelser skal passe ind i det nationale straffesystem. F.eks. er det vigtigt, at EU ikke påtvinger de enkelte lande straffebestemmelser med strafferammer, der slet ikke passer med det pågældende

lands strafferammer og straf-niveauer.

Forskerne gennemgår her efter nogle eksempler på EU-lovgivning, der lever op til disse principper – og det gælder efter gruppens opfattelse langt det meste – men der er også eksempler, der mere eller mindre direkte strider mod de angivne principper.

GRUPPEN STILLER således spørgsmålstejn ved, om EU's rammeafgørelse om korruption i den private sektor lever op til princippet om, at man kun bør anvende straf, når der ikke er andre muligheder for at regulere adfærd. Konkret peger gruppen på, at man ikke fra EU's side på nogen måde argumenterer for, at civilretlige tiltag og konsekvenser såsom erstatning, jævnlig udskiftning af medarbejdere m.v. ikke kunne være tilstrækkelige tiltag.

Den samme rammeafgørelse kritiseres for at være i strid med princippet om klarhed, idet hovedbetingelsen for, at det er strafbart at yde og modtage "privat bestikkelse", er om det er "pligtstridigt" – og at pligten konkret først kan findes ved at studere den konkrete ansættelseskontrakt.

Som et eksempel, der stri-

der mod princippet om, at straf kun bør foreskrives, hvor der er et tungtvejende formål i betydningen af at hindre skade på samfund eller individer, nævner gruppen rammeafgørelsen mod børnepornografi.

PROBLEMET HER er, at afgørelsen også foreskriver anvendelse af straf ved billeder af voksne, der ligner børn og ved f.eks. computeranimerede tegninger af børn. Gruppen fremhæver her, at dette ikke har dækning i formålet om at beskytte de børn, der involveres i børnepornografi, ligesom der heller ikke findes beviser for, at sådanne tegninger og billeder indirekte kan skade børn. Samme rammeafgørelse kritiseres for mangel på klarhed, idet det er ganske uvist, hvad der menes med voksne, der »ligner børn«.

Der er ingen tvivl om, at denne gruppe med sit manifest peger på noget særdeles centralt i de kommende års strafferetlige tiltag. Ikke blot er de nævnte principper vigtige ved EU-lovgivning, men også vore nationale politikere vil kunne have megen gavn af at studere principperne, når de overvejer at anvende straf som middel i lovgivningen. ■

HOVEDPUNKTER

■ En gruppe på 14 europæiske eksperter har sat sig for at udarbejde fælles EU-principper for, hvornår offentlige myndigheder må straffe borgere og virksomheder.

■ Et af principperne er, at myndighederne kun må straffe, når der foreligger individuel skyld, og muligheden for straf af selskaber udgør ingen undtagelse.

